

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮОНА**

ШТЕПУРА Алла Павлівна

УДК 378.82 1'243(438):37.018.43

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
В УНІВЕРСИТЕТАХ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

**дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (м. Київ).

Науковий керівник –

доктор педагогічних наук,

старший дослідник

Баніт Ольга Василівна,

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, провідний науковий співробітник відділу андрагогіки (м. Київ).

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент

Кучай Олександр Володимирович,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, професор кафедри педагогіки (м. Київ);

кандидат педагогічних наук, доцент

Нос Любов Степанівна,

Львівський національний університет імені Івана Франка, заступник декана з наукової роботи факультету педагогічної освіти (м. Львів).

Захист відбудеться 27 квітня 2021 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9, 5-й поверх, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись на офіційному вебсайті www.ipood.com.ua та в бібліотеці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за адресою: 04060, м. Київ, вул. М. Берлінського, 9.

Автореферат розіслано 25 березня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. І. Сотська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Динамічний розвиток сучасного суспільства на тлі глобалізаційних та інтеграційних процесів зумовлює необхідність модернізації освітніх професійних програм підготовки майбутніх фахівців з урахуванням сучасних інформаційних технологій. Вимоги сьогодення до організації освітнього процесу в закладах вищої освіти спрямовані на підготовку майбутніх учителів, які володіють необхідними інформаційно-комунікаційними компетентностями й ефективно використовують їх у професійній діяльності. У звіті Світового економічного форуму визначено нові моделі освіти для школи майбутнього з метою підготовки до четвертої промислової революції. Зокрема наголошується, що Освіта 4.0 повинна бути спрямована на вироблення 8 блоків навичок, серед яких є цифрові й технологічні (Schools of the Future, 2020). Нова Українська Школа потребує вчителя, здатного сформувати в учнів 10 ключових компетентностей, серед яких – спілкування іноземними мовами та інформаційно-цифрова (Нова Українська Школа, 2016). У цьому контексті набуває актуальності професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови, оскільки, по-перше, європейський освітній простір характеризується посиленням інтересу до її вивчення як засобу міжнародного спілкування й розширення міжнародних зв'язків, утвердження нових стандартів взаємин між країнами світу, по-друге, англійська мова є предметом, що має широку методологію навчання, й однією зі сфер, що дозволяє ефективно застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. У зв'язку з цим, постає необхідність використання засобів дистанційного навчання в підготовці майбутніх учителів. Статистичні дані ЮНЕСКО щодо масового переходу на дистанційну форму навчання в умовах пандемії показують, що станом на квітень 2020 року в розвинених країнах лише 53% вчителів мали досвід онлайн-викладання (UNESCO, 2020). В Україні, за даними уряду, менш як 30% українських дітей могли якісно навчатися на карантині, і лише близько 20% учителів були готові до дистанційного навчання (Литвин, 2020).

Основи професійної компетентності майбутнього вчителя англійської мови як організатора дистанційного навчання закладаються під час освітнього процесу в закладі вищої освіти за умови, якщо, з одного боку, засоби дистанційного навчання системно впроваджуються у процес професійної підготовки, з іншого – якщо під час навчання він здобуває знання й уміння щодо застосування їх у майбутній професійній діяльності. Використання засобів дистанційного навчання забезпечує майбутнім учителям англійської мови доступ до нових джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, розкриває нові можливості для творчого самовираження, формування й розвитку професійних компетентностей, а також дає можливість застосовувати інноваційні форми й методи навчання.

Врахування конструктивних ідей досвіду Республіки Польща може стати однією з умов підвищення рівня ефективності професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти в Україні. Польські університети вибудовують освітню політику згідно з європейським ринком освіти. Для повноцінної участі викладачів і студентів у всіх процесах, пов'язаних зі змінами у сфері освіти, протягом останніх двох десятиліть урядом країни було розроблено низку

документів: програму «eПольща» (ePolska, 2001), Стратегію розвитку вищої освіти в Польщі до 2010 року, Закони та Постанови про систему освіти (Polska. Ustawa, 2005; 2007; 2011; 2012; 2013), Стандарт професійної підготовки вчителів іноземних мов (2004) і Стандарт підготовки до професії вчителя (2006) адаптовано до європейських вимог. У Коментарі до Закону про вищу освіту, виданому Міністерством науки і вищої освіти Республіки Польща у 2013 році (Prawo o szkolnictwie wyższym, 2013) роз'яснено основні умови, які має виконувати університет, щоб дидактичні заняття могли проводитися за допомогою методів та засобів дистанційного навчання.

В Україні також розроблено програми й заходи, спрямовані на розвиток інформатизації у сфері вищої освіти. Серед них: *закони* («Про Концепцію Національної програми інформатизації» (1998), «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007), Про внесення змін до Закону України «Про Національну програму інформатизації» (2001), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), *накази й постанови*: («Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (2000), «Про затвердження заходів щодо реалізації Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» (2004), «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (2004), «Про створення Координаційної ради з розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки» (2004); «Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки» (2005), «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013); *програми й стратегії* («Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті» (2001), «Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки» (2003), «Концепція державної програми розвитку освіти на 2006–2010 роки» (2006), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів» (2009).

Аналіз джерельної бази показав, що професійна підготовка майбутніх учителів як наукова проблема досліджується за такими напрямками:

- філософські й концептуальні засади професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті неперервної освіти та навчання впродовж життя (Зязюн (1997, 2000); Н. Ничкало (1996, 2011); Л. Лук'янова (2018); В. Андрущенко (2005); Г. Сотська (2015); Л. Хомич (2012); Н. Авшенюк (2011); О. Аніщенко (2007); І. Андрощук (2020); О. Баніт (2013а, 2013b) та ін.);

- теоретико-методологічні аспекти інформатизації освіти, зумовлені поширенням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (В. Биков, Н. Чепурна, В. Саух (2006); В. Кремень (2003); Т. Жижко (2013); О. Кивлюк (2012); С. Ніколаєнко (2006); А. Нісімчук, О. Падалка (2013); М. Танась (Tanaś, 2017); С. Галанцяк (Tanaś, Galanciak, 2015) та ін.);

- формування інформаційно-освітнього середовища в закладах вищої освіти (І. Блощинський (2015); А. Гуржій, В. Гапон (2012); Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Шевченко (2013); Ю. Жук (2004); В. Жулкевська (2002); М. Згуровський, Ю.

Якименко, В. Тимофеев (2002); В. Кухаренко, Г. Козлакова (2002); Л. Макаренко (2013); Ю. Опанасюк (2016); Є. Суліма (2010); А. Пилипчук (2009); Є. Полат (2004); Н. Сиротенко, М. Савченко (2004); С. Сисоева (2004); О. Співаковський, Я. Федорова, О. Глущенко (2010); Т. Тарнавська (2013); Д. Швець (2004) та ін.);

- психологічні концепції генерації поколінь (С. Беннетт (Bennett, 2010); М. Бест (Best, 2013); Б. Далгарно (Dalgarno, 2010); Р. Ейнон (Eynon, 2010); Е. Хелспер (Helsper, 2010); Кіан-Сем Хонг (Kian-Sam Hong, 2014); Т. Джадд (Judd, 2010); Г. Кеннеді (Kennedy, 2010); К. Матон (Maton, 2010); М. Масгроув (Musgrove, 2008); М. Пренскі (Prensky, 2001); Дж. Вікотт (Waycott, 2010) та ін.).

Водночас зазначимо, що питання упровадження дистанційних засобів у процес професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови вивчалися фрагментарно, що не розкривало глибинної сутності проблеми. Аналіз та узагальнення наукової літератури, вивчення законодавчих і нормативно-правових документів, ознайомлення з практичним досвідом підготовки майбутніх учителів англійської мови уможлиблює виявлення низки суперечностей між:

- прагненням вищої освіти України інтегруватись у європейський освітній простір і неготовністю українських університетів до дотримання основних принципів організації європейської педагогічної освіти;

- необхідністю широкого впровадження дистанційних технологій з урахуванням динаміки змін у суспільстві й традиційними підходами до підготовки майбутніх учителів, зумовленими повільною модернізацією системи вищої освіти;

- динамічним зростанням попиту на висококваліфікованих вчителів англійської мови й неспроможністю вітчизняної системи вищої освіти задовольнити його на належному рівні.

Актуальність проблеми, відсутність її цілісного дослідження й необхідність подолання згаданих вище суперечностей зумовили вибір теми дослідження – **«Професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща».**

Зв'язок роботи з науковими програмами планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України «Теоретико-методичні засади розвитку освіти різних категорій дорослого населення» (РК № 0117U001071). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 3 від 20 березня 2017 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 16 травня 2017 р.).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні та організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання (досвід Республіки Польща).

Мета дослідження: проаналізувати психолого-педагогічні та організаційно-методичні засади підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами

дистанційного навчання, виявити конструктивні ідеї досвіду Республіки Польща й обґрунтувати можливості творчого використання їх у вітчизняній системі вищої освіти.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні **завдання дослідження:**

1. Схарактеризувати сучасний стан розвитку дистанційної освіти в Республіці Польща з урахуванням впливу європейських інтеграційних процесів.

2. Проаналізувати психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща.

3. Обґрунтувати організаційно-методичні умови й схарактеризувати модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща.

4. Здійснити порівняльний аналіз освітніх професійних програм підготовки майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща й закладах вищої освіти України з метою виявлення спільного і відмінного у їхньому змісті.

5. Розробити науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти України з урахуванням конструктивних ідей Республіки Польща.

Концептуальна ідея дослідження ґрунтується на основних положеннях філософії освіти, педагогіки, психології та їх субдисциплін, зокрема порівняльної педагогіки, а також на закономірностях та принципах організації освітнього процесу у ЗВО. В основу наукового пошуку покладено положення про те, що ефективність професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання забезпечується використанням сукупності педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційних засобів навчання з метою формування професійної компетентності майбутніх учителів, здатних організувати навчання учнів іншомовного міжкультурного спілкування.

Методологічною основою дослідження стали положення неперервної професійної освіти щодо формування й розвитку особистості вчителя, його професіоналізації; методологія системного, компетентнісного, діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходів до професійної підготовки майбутніх учителів, біхевіористична, когнітивна та конструктивістська концепції навчання й здобування знань; сучасні тенденції світових інтеграційних і глобалізаційних процесів, теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти, провідні положення педагогічної компаративістики.

Теоретичну основу дослідження становлять:

- концептуальні й теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти (Д. Баторський, (Batorski, 2010, 2013); М. Бартошевіч, Х. Гуліньска (Bartoszewicz, Gulińska, 2013);

А. Бжежинська, Е. Хорновска, К. Калішевска-Черемска, Й. Матейчук (Brzezińska, Hornowska, Kaliszewska-Czeremska, Matejczuk, 2012); К. Калішевска-Черемска, С. Лацоні (Kaliszewska-Czeremska, Laconi, 2015); К. Кузьміч (Kuźmicz, 2007, 2008, 2012); Е. Любіна (Lubina, 2006, 2007, 2009, 2010); Г. Пенковска (Penkowska, 2010); В. Стриковський, Й. Стриковска, Й. Пелаховський (Strykowski, Strykowska, Pielachowski, 2003); Л. Виготський (Wygotski, 1989) та ін.);

- положення про технології дистанційного навчання в педагогічній науці та практиці (П. Борсук (2002); П. Дмитренко, Ю. Пасічник (1999); І. Жилінкова (2003); С. Заскалета (2013); В. Кухаренко (1999); М. Карпенко (2014); В. Олійник (2001); Т. Пасічник, Я. Сибаль, І. Іваницький, С. Вовк, М. Жубрид (2006); О. Васюк, Т. Скумін (2011); Н. Корсунська (2002); К. Корсак (2001); Г. Козлакова (2002); Т. Кошманова (2002); О. Колесніков, В. Гогунський (2012); О. Малінко (2002); П. Стефаненко (2003); П. Таланчук, А. Шевцов (2001); Б. Шуневич (2005) та ін.);

- психолого-педагогічні засади готовності викладачів і студентів до використання засобів дистанційного навчання (Й. Бауер (Bauer, 2015); М. Баурлейн (Bauerlein, 2009); Н. Карр (Carr, 2008); П. Хомчинський (Chomczyński, 2015); Г. Хораб (Chorab, 2016); Т. Хоув, В. Страусс (Howe, Strauss, 2007); П. Кіршнер, П. Брейкер (Kirschner, Bruyckere, 2017); Й. Кожелицький (Kozielecki, 2007); М. Ледзінська, Е. Чернявска (Ledzińska, Czerniawska, 2011); Т. Левінський (Lewiński, 2010); М. Пренські (Prensky, 2001); А. Постола (Postoła, 2017); В. Сікорський (Sikorski, 2015); М. Спітцер (Spitzer, 2012; 2013); Г. Смолл, Г. Ворган (Small, Vorgan, 2008); Д. Тапскотт (Tapscott, 2008); А. Врочинська (Wroczyńska, 2013); Г. Хютер, У. Хаусер (Hüther, Hauser, 2014), М. Жилінська (Żylińska, 2013) та ін.);

- теоретичні аспекти викладання іноземних мов за допомогою дистанційних засобів навчання (М. Бартошевіч, Х. Гулінська, (Bartoszewicz, Gulińska, 2013); П. Хомчинський, І. Моква-Тарновска (Chomczyński, Mokwa-Tarnowska, 2014); А. Хшонц, Л. Хойнацький (Chrząszcz, Hojnacki, 2009); М. Єдинак (Jedynak, 2018); А. Постола (Postoła, 2017); М. Плебанська, П. Копчял (Plebańska, Korciał, 2013); А. Бжежинська та ін. (Brzezińska, Hornowska, Kaliszewska-Czeremska, Matejczuk, 2012); М. Жилінська (Żylińska, 2012); О. Ковтун, С. Сидоренко (2018); К. Корсак, Г. Козлакова, А. Похресник (2007); М. Костецька (2017); Р. Кубанов (2014); М. Шишкіна, О. Спірін, Ю. Запорожченко (2012); Й. Брдулак (Brdulak, 2016); Р. Філіппс, Й. Мерісотіс, М. Харвей (Phipps, Merisotis, Harvey, 2000); М. Шьверк (Świerk, 2014); М. Удам, М. Хейдметс (Udam, Heidmets, 2013) та ін.);

- організаційно-методичні й дидактичні особливості підготовки майбутніх учителів англійської мови із застосуванням засобів дистанційного навчання (І. Батира (Batyra, 2017); Д. Браун (Brown, 2001); В. Вільчинська-Волошин (Wilczyńska-Wołoszyn, 2015); А. Віктожак (Wiktorzak, 2013); Е. Завадзка (Zawadzka, 2004); А. Ленко-Шиманска (Lenko-Szymanska, 2014); В. Пфейфер (Pfeiffer, 2001); А. М. Харбіг (Harbig, 2008); О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька, С. Ніколаєва (2013); О. Кудлай (2019); О. Кравець, І. Свириденко (2017); О. Кучай (2017, 2018); Л. Нос (2016); О. Олійник (2014); Т. Павлова (2006); Л. Панова,

І. Андрійко, С. Тезікова (2010); І. Постоленко (2014); С. Романюк (2016); Л. Хоменко (2005) та ін.

Методи дослідження. Для досягнення мети, розв'язання окреслених завдань дослідження використано комплекс загальнонаукових методів: *теоретичні* – аналіз, систематизація й узагальнення наукових джерел і методичних напрацювань вітчизняних та зарубіжних учених, законодавчих і нормативно-правових документів; дефінітивний аналіз для розкриття й уточнення поняттєво-термінологічного апарату; ретроспективний аналіз для виявлення особливостей розвитку дистанційної освіти в Республіці Польща й Україні; компаративний аналіз для зіставлення, порівняння й виокремлення спільних і відмінних ознак професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в Республіці Польща; *емпіричні* – спостереження, бесіди, участь у проєктній діяльності, контент-аналіз освітньо-професійних програм і освітньо-кваліфікаційних характеристик, статистична обробка результатів, виокремлення прогресивних здобутків досвіду Республіки Польща; *прогностичні* – теоретичне узагальнення й екстраполяція польського досвіду в професійну підготовку майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти України.

Джерельна база дослідження. На різних етапах наукового пошуку було проаналізовано 515 наукових джерел (335 іншомовних), а саме: міжнародні (E-Europe (2002, 2000); European Language Portfolio: Principles and Guidelines (2001); Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications. Brussels (2005); Europejskie ramy kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2009); Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG, 2015); Міжнародна стандартна класифікація освіти (ISCED, 2013); Європейська рамка кваліфікацій (EQF, 2017); Горизонт (The NMC Horizon Report, 2017); UNESCO (2020); законодавчі й нормативно-правові документи України («Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців заакредитованими напрямками і спеціальностями» (2013), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013); «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Перелік галузей знань і спеціальностей» (2015), «Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» (2019), «Про повну загальну середню освіту» (2020) та Республіки Польща (Закони Республіка Польща «Про вищу освіту» (1990, 2005, 2011); «Про систему освіти» (1991); ePolska (2001); Założenia do Strategii Państwa dla Młodzieży na lata 2020-2030 (2019); аналітичних і статистичних джерел (Internet World Stats Usage and Population Statistics, 2017); Raport GUS (2018); Raporty i Analizy (2020); дисертації, монографії та інші наукові праці зарубіжних і вітчизняних науковців, Інтернет-ресурси й офіційні сайти університетів Республіки Польща та закладів вищої освіти України. Вивчалися також матеріали фондів бібліотек університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, університету імені Адама Міцкевича в Познані, Варшавського

університету, Національної наукової бібліотеки України імені В. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України, Науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського, бібліотеки ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України.

Організація дослідження. Науковий пошук здійснювався впродовж 2016–2021 рр. і охоплював кілька етапів.

На першому етапі (2016–2017 рр.) вивчалися документальні й наукові джерела, здійснювався ретроспективний аналіз розвитку дистанційної освіти в Республіці Польща, аналіз законодавчого й нормативно-правового забезпечення цього процесу, розроблялися науковий апарат і програма дослідження, формувалася джерельна база, конкретизувалися мета й завдання дослідження.

На другому етапі (2018–2019 рр.) здійснювалася систематизація та обробка дослідницьких матеріалів, обґрунтовувалися теоретичні й методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в Республіці Польща, проводилося вивчення сучасного стану підготовки майбутніх учителів англійської мови в Республіці Польща та в Україні, зокрема, зміст і структура навчальних планів і програм закладів вищої освіти.

На третьому етапі (2020–2021 рр.) відбувалася систематизація й узагальнення результатів дослідження, перевірялися теоретико-методичні положення й попередні висновки, формулювалися загальні висновки, формувалися науково-методичні рекомендації щодо можливостей використання конструктивних ідей досвіду Республіки Польща в професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти України, здійснювалася їх підготовка й публікація, завершувалося оформлення рукопису дисертації та автореферату, здійснювалося впровадження результатів дослідження.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що *вперше* у вітчизняній педагогічній науці здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща; обґрунтовано психолого-педагогічні засади та організаційно-методичні умови забезпечення цієї підготовки (створення віртуального навчального середовища, що передбачає наявність платформи й відповідного програмного забезпечення; створення структурних підрозділів для підтримки, регулювання й контролю дистанційного навчання; приведення у відповідність до потреб суспільства, економіки, ринку праці та вимог роботодавців освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів англійської мови з урахуванням дистанційних технологій; адаптація дидактичного процесу до потреб сучасних студентів; зміна ролі викладача в дидактичному процесі, що передбачає відмову від викладацького домінування й контролю та перехід до партнерства, співробітництва і взаємонавчання); виявлено й схарактеризовано види, форми й методи професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща в контексті використання засобів дистанційного навчання, класифіковано засоби дистанційного навчання; схарактеризовано модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща;

проаналізовано зміст і структуру програм підготовки майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща, здійснено порівняльний аналіз з освітньо-професійними програмами закладів вищої освіти України; виокремлено чинники, які необхідно враховувати під час професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови;

- *уточнено* зміст основних понять «професійна підготовка вчителів», «дистанційне навчання», «дистанційна освіта», «засоби дистанційного навчання», «підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання»;

- *подальшого розвитку* набули положення щодо сучасного стану розвитку дистанційної освіти в Республіці Польща; законодавчого й нормативно-правового забезпечення цього процесу в Республіці Польща та в Україні, психологічної готовності викладачів і студентів до використання засобів дистанційного навчання.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти України. Положення, результати й висновки дослідження можуть бути використані для вдосконалення вітчизняної системи вищої освіти, зокрема підготовки, перепідготовки та професійного розвитку вчителів англійської мови відповідно до вимог часу; в розробленні концептуальних і нормативних документів щодо впровадження дистанційних засобів навчання в освітній процес, в розробленні й оновленні дистанційних курсів з англійської мови, в освітній діяльності закладів вищої та післядипломної освіти, а також як методичний супровід для провайдерів та онлайн-шкіл, що надають освітні послуги з вивчення іноземних мов за дистанційною формою навчання.

Прогностичні результати дослідження можуть бути основою подальших наукових розвідок, пов'язаних із професійною підготовкою майбутніх учителів у контексті загальноцивілізаційних змін.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/04-1 від 26.01.2021 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (довідка № 01/10-129 від 03.02.2021 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 01/28/221 від 12.02.2021 р.), Київського національного лінгвістичного університету (довідка № 169/16-24 від 17.02.2021 р.).

Апробація результатів дисертаційного дослідження здійснювалася на науково-практичних конференціях і форумах різного рівня, семінарах, вебінарах, круглих столах, педагогічних читаннях, зокрема: *міжнародних*: V Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми підготовки вчителя і його професійного удосконалення» (Чернігів, 2018); I Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні аспекти розвитку STEM-освіти у навчанні природничо-наукових дисциплін» (Кропивницький, 2018); XIV Міжнародна науково-практична конференція сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в

підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми (Київ–Вінниця, 2018); IV Міжнародна науково-практична конференція «Наукова школа академіка І. А. Зязюна у працях його соратників та учнів» (Харків, 2018); VI Міжнародна науково-практична конференція: «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов» (Ніжин, 2018, 2019); Міжнародна науково-практична конференція «Ad orbem per linguas. До світу через мови» (Київ, 2019); X Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Київ – Хмельницький, 2019); I Міжнародна науково-практична конференція «Integration of New Knowledge, Research and Innovation across Europe» (Київ, 2020); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, 2020); Міжнародна науково-методична Інтернет-конференція «Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті» (Харків, 2020); Міжнародна науково-практична конференція з Інтернет підтримкою «Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві» (Київ, 2020); II Міжнародна науково-практична конференція «Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення» (Київ, 2020); II Міжнародна науково-практична конференція «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2020); *форумах*: Перший Міжнародний науково-практичний WEB-форум «Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя» (Київ–Харків, 2019); Перший Всеукраїнський відкритий науково-практичний форум «Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії» (Київ–Одеса, 2019); *всеукраїнських*: Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція «Розвиток мовної особистості педагога: лінгводидактичний та когнітивний аспекти» (Київ, 2019); Всеукраїнські психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича «Профорієнтація: стан і перспективи розвитку» (Київ, 2020); XVII Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької «Неперервна педагогічна освіта XXI століття: досвід, інновації, тенденції» (Київ, 2020); *науково-практичних та науково-методологічних семінарах*: IX Міжнародний науково-методологічний Інтернет-семінар «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів» (Київ–Хмельницький, 2020); *вебінарах*: «Багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» (Київ–Суми, 2019); «Мови без кордонів» (Київ, 2020); *круглих столах*: «Цифрова трансформація університету: ключові орієнтири» (Київ, 2020); *звітних конференціях* Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (Київ, 2017, 2018, 2019).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 21 науковій праці, з-поміж них: 3 статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття в зарубіжному періодичному науковому виданні (Республіка Польща); 1 науково-методичні рекомендації; 16 публікацій у збірниках наукових праць та матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій

українською, англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (515 найменувань, із них 335 іноземними мовами) та 35 додатків на 65 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 337 сторінки, з них – 210 сторінок основного тексту. Роботу ілюструють 8 таблиць і 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено методологічний апарат дослідження (об'єкт, предмет, мета і завдання), розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, висвітлено відомості про публікації, апробацію, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща»** здійснено бібліографічний аналіз стану дослідженості проблеми. З'ясовано, що вітчизняні й зарубіжні науковці приділяють нині багато уваги питанням, пов'язаним з теорією розвитку дистанційного навчання, проблемами його упровадження в закладах вищої освіти, організаційно-педагогічними аспектами підготовки майбутніх учителів іноземних мов загалом і англійської зокрема засобами дистанційного навчання, технологіям створення дистанційних курсів, психолого-педагогічним засадам готовності студентів і викладачів до використання засобів дистанційного навчання.

Узагальнення результатів аналізу поняттєво-термінологічної бази дослідження уможливило визначення дефініції «професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання» – це цілеспрямований і планомірно організований процес опанування граматичними, лінгвістичними, комунікативними компетентностями, що відбувається на відстані, за індивідуальним графіком взаємодії студентів з викладачами шляхом використання сукупності педагогічних, інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційних засобів навчання, метою якого є формування професійної компетентності майбутніх учителів, здатних організовувати навчання учнів іншомовного міжкультурного спілкування.

Проведений аналіз історичної ретроспективи розвитку дистанційної освіти у Республіці Польща показав, що навчання, коли викладач і студент були віддалені один від одного територіально і в часі, має багаторічну історію. Воно виникло в кінці XVIII ст. й продовжувалося протягом XIX ст. як кореспондентська освіта; в XX ст. – за посередництвом радіо, телебачення і телефонних консультацій; з середини XX ст. починає підтримуватися засобами масової інформації. На кінець XX ст. Інтернет, мультимедійні системи й персональні комп'ютери дали можливість доповнити характеристики дистанційної освіти ознаками, що відповідають сучасності. На початку XXI ст. дистанційне навчання швидко розвивається, в результаті чого щорічно зростає кількість університетів, які пропонують таку форму освіти. Відтак виникла необхідність врегулювати цей процес.

Правові норми, що стосуються польської дистанційної освіти, прописані в Законах і Постановах про систему освіти, які регулюють дидактичні заняття в

університетах і визначають можливості використання дистанційного навчання (Ustawa, 2005; Ustawa, 2007; Ustawa, 2011). Важливими документами, що засвідчують досягнення Республіки Польща в галузі дистанційної освіти протягом останніх років, є Програма «еПольща» та Стратегія розвитку вищої освіти в Польщі до 2010 року, у яких визначено план дій розвитку інформаційного суспільства. Польські державні стандарти кваліфікацій базуються на результатах Європейської рамки кваліфікації. На їхній основі проведено модернізацію стандартів вищої педагогічної освіти. Відповідно й стандарти професійної підготовки вчителів іноземних мов адаптовано до європейських вимог. У Коментарі до Закону про вищу освіту, виданому Міністерством науки і вищої освіти Республіки Польща у 2013 році (Prawo o szkolnictwie wyższym, 2013) роз'яснено основні умови, які має виконувати університет, щоб заняття могли проводитися за допомогою засобів дистанційного навчання.

Таким чином, законодавче й нормативно-правове забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в Республіці Польща нерозривно пов'язане з впливом євроінтеграційних освітніх процесів, що визначають можливості використання дистанційних засобів навчання у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови.

У другому розділі – **«Психолого-педагогічні та організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща»** схарактеризовано «теорію поколінь», окреслено загальні особливості поколінь X, Y, Z та Альфа. Особливу увагу приділено дослідженню покоління Z (нинішніх студентів), яких вважають «цифровими аборигенами». Виявлено організаційно-методичні умови професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання, серед яких найбільш впливовими є: 1) створення віртуального навчального середовища; 2) створення структурних підрозділів для підтримки, регулювання й контролю дистанційного навчання; 3) приведення у відповідність до потреб суспільства, економіки, ринку праці та вимог роботодавців освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів англійської мови з урахуванням дистанційних технологій; 4) адаптація освітнього процесу до потреб сучасних студентів; 5) зміна ролі викладача.

Модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання охоплює сукупність структурних елементів: викладач, студент і віртуальне навчальне середовище, в якому вони взаємодіють у синхронному чи асинхронному режимі. Це середовище передбачає наявність платформи й відповідного програмного забезпечення. Серед освітніх інструментів виявлено популярність платформи Moodle, середовища Web 2.0, а також використання мультимедійних та інтерактивних сервісів: Quizlet, Kahoot, AnswerGarden, Popplet, Animoto, Vocaroo, Voki, Hot Potatoes та ін. Серед видів навчання в підготовці майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща домінує змішане.

Здійснений аналіз і порівняння стандартів підготовки майбутніх учителів англійської мови освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» в університетах

Республіки Польща та закладах вищої освіти України дозволив виявити спільні й відмінні характеристики: 1) в університетах Республіки Польща програма підготовки майбутніх учителів англійської мови базується на Стандартах підготовки вчителя, розроблених у 2012 році зі змінами, внесеними у 2019 році. В Україні Стандарти професійної підготовки вчителя англійської мови ще не затверджені, є лише Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти; 2) у польських програмах вказано, що обсяг дистанційних видів і форм навчання не може перевищувати 25% суми кількості балів ECTS, зазначених для цих груп занять, а практика не може проводитися з використанням методів та прийомів дистанційного навчання. В українських ОПП не зазначено кількість кредитів на дистанційне навчання, але передбачено використання віртуального навчального середовища.

У третьому розділі – **«Упровадження конструктивних ідей польського досвіду у процес професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання»** висвітлено результати дослідження готовності студентів і викладачів факультетів іноземних мов ЗВО України до дистанційного навчання; проаналізовано стан розвитку дистанційної освіти в Україні.

Здійснений аналіз дав змогу розробити науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти України в умовах їхньої адаптації до вимог європейського освітнього простору на трьох рівнях: загальнодержавному, закладу вищої освіти та на рівні безпосередніх учасників: викладачів і студентів. На державному рівні актуальними постають питання удосконалення наявної нормативно-правової бази щодо розвитку дистанційної освіти в Україні, оновлення й узгодження державних стандартів вищої освіти з міжнародними та європейськими документами, сприяння міжнародній співпраці та обміну досвідом у сфері дистанційного навчання; інвестування коштів у навчання науково-педагогічного персоналу та їхній професійний розвиток, посилення ролі соціальних партнерів у сприянні професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання, розроблення платформ для надання вчителям англійської мови теоретичної та практичної підтримки в застосуванні засобів дистанційного навчання та впровадження дистанційного навчання в освітній процес; вивчення, узагальнення й поширення передового досвіду зарубіжних країн з питань розвитку дистанційної освіти.

На рівні закладу вищої освіти доцільно привести у відповідність до потреб суспільства, економіки, ринку праці та вимог роботодавців освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів англійської мови з урахуванням дистанційних технологій; на основі системного підходу впроваджувати принципи дистанційної освіти в освітні стандарти, плани й навчальні програми ЗВО; використовувати технологічну інфраструктуру та інструменти інших ЗВО та установ на основі угоди про співпрацю; використовувати дистанційні технології у процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови за всіма формами навчання.

На рівні викладач-студент доцільно удосконалити методику викладання, зокрема шляхом осучаснення відповідних методів та інструментів, використання платформ, що дозволяють створювати навчальні матеріали, вправи, завдання, тести, а також різноманітних зовнішніх додатків. Доцільно запрошувати експертів, викладачів-практиків закордонних університетів, які сприятимуть осучасненню освітнього процесу. Необхідно спроектувати дистанційні заняття таким чином, щоб вони стимулювали активність студента на платформі. Викладачам необхідно опанувати вміння щодо комплексного планування освітнього процесу, розвивати здібності студентів на основі вивчення їхніх реальних можливостей; ефективно добирати й поєднувати методи й форми підготовки з використанням засобів дистанційного навчання; здійснювати диференційований підхід до студентів. З урахуванням конструктивних ідей польського досвіду варто розробити нормативний документ, що врегулює діяльність учасників освітнього процесу закладів вищої освіти України в умовах дистанційного навчання.

ВИСНОВКИ

1. Євроінтеграційні освітні процеси впливають на розвиток дистанційної освіти у Республіці Польща та актуалізують використання дистанційних засобів навчання у професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови. Основні законодавчі документи, що регулюють освітню політику в Республіці Польща і визначають можливості використання дистанційної форми навчання, сформувалися одночасно з загальноєвропейськими. Зокрема, згідно з програмою «Європа» розроблено програму «Польща» та Стратегію розвитку вищої освіти в Польщі до 2010 року, у яких було визначено план дій розвитку інформаційного суспільства. Польські державні стандарти кваліфікацій базуються на результатах Європейської рамки кваліфікації. На їхній основі проведено модернізацію стандартів вищої педагогічної освіти. Відповідно й стандарти професійної підготовки вчителів іноземних мов адаптовано до європейських вимог. У Коментарі до Закону про вищу освіту (2013) роз'яснено основні умови використання засобів дистанційного навчання.

Бібліографічний аналіз стану дослідженості проблеми професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови у вітчизняній та зарубіжній літературі виявив актуальні питання, пов'язані з роллю англійської мови в міжнародному освітньому просторі; організаційно-педагогічними, методичними й дидактичними аспектами підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання; психолого-педагогічними засадами готовності студентів і викладачів до використання засобів дистанційного навчання; теорією розвитку дистанційного навчання у закладах вищої освіти. Означене спонукає реформування й удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в Республіці Польща як за традиційною, так і за дистанційною формами навчання.

2. У результаті аналізу психолого-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови з'ясовано необхідність адаптації освітнього процесу до потреб сучасних студентів. Представники нової генерації,

яку називають поколінням Z, потребують інших підходів до навчання. Під час їхньої професійної підготовки необхідно враховувати такі ключові чинники: особистісно зорієнтований підхід до формування світогляду кожного учасника освітнього процесу, оцінка можливостей сучасних студентів, пристосованість цього покоління до багатозадачності, формування нових компетентностей майбутнього вчителя англійської мови як організатора й модератора освітньої діяльності, готовність викладача до навчання покоління Z, зміна взаємостосунків між студентом та викладачем в освітньому середовищі. Викладачі повинні володіти відповідними дидактичними, організаційними, інформаційно-комунікаційними компетентностями, ключовими положеннями яких є: розуміння специфіки дистанційної форми навчання; знання комп'ютерних програм, що використовуються в дистанційному навчанні, уміння підготувати й реалізувати освітній процес у віртуальному навчальному середовищі; врахування нормативно-правових вимог до навчання через Інтернет. Ці компетентності можуть бути набуті викладачем у рамках внутрішнього й зовнішнього навчання, а також шляхом самоосвіти й удосконалення власної професійної майстерності.

3. У результаті аналізу організаційно-методичних засад виокремлено сукупність умов професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання: 1) створення віртуального навчального середовища, що передбачає наявність платформи й відповідного програмного забезпечення; 2) створення структурних підрозділів для підтримки, регулювання й контролю дистанційного навчання; 3) приведення у відповідність до потреб суспільства, економіки, ринку праці та вимог роботодавців освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів англійської мови з урахуванням дистанційних технологій; 4) адаптація дидактичного процесу до потреб сучасних студентів; 5) зміна ролі викладача в освітньому процесі, що передбачає відмову від викладацького домінування й контролю та перехід до партнерства, співробітництва та взаємонавчання.

Виявлені особливості дистанційного навчання дозволили схарактеризувати модель організаційно-педагогічного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання. Структурними елементами моделі є викладач, студент і віртуальне навчальне середовище, в якому вони взаємодіють у синхронному чи асинхронному режимі. Це середовище передбачає наявність платформи й відповідного програмного забезпечення. Серед віртуальних освітніх середовищ виявлено популярність платформи Moodle, середовища Web 2.0, а також використання мультимедійних та інтерактивних сервісів: Quizlet, Kahoot, AnswerGarden, Popplet, Animoto, Vocaroo, Voki, Hot Potatoes та ін.

4. Здійснення порівняльної характеристики освітніх професійних програм підготовки майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща і в закладах вищої освіти України уможливило виявлення особливостей їхнього змісту й структури. По-перше, в університетах Республіки Польща програма підготовки майбутніх учителів англійської мови базується на Стандартах підготовки вчителя, розроблених у 2012 році зі змінами, внесеними в

2019 році. В Україні Стандарти професійної підготовки вчителів англійської мови ще не затверджені, є лише Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. По-друге, в українських програмах підготовки майбутнього вчителя англійської мови переважає загальний обсяг кредитів 240 ECTS, та, відповідно, загальний обсяг годин більший, оскільки на 1 кредит припадає 30 годин; натомість у польських програмах загальний обсяг кредитів 180, але загальний обсяг годин менший, бо 1 кредит може складати від 10 до 30 годин; на сайтах польських університетів чітко вказано кількість лекційних та практичних занять, українських – тільки загальний. По-третє, у польських програмах зазначено, що обсяг дистанційних видів і форм навчання не може перевищувати 25% суми кількості балів ECTS для цих груп занять, а практика не може проводитися з використанням методів та прийомів дистанційного навчання. В українських ОПП не зазначено кількість кредитів, відведених на дистанційне навчання, але передбачено використання віртуального навчального середовища.

5. Аналіз конструктивних ідей польського досвіду дав змогу розробити науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови у закладах вищої освіти України. На державному рівні актуальними постають питання удосконалення наявної нормативно-правової бази щодо розвитку дистанційної освіти в Україні, оновлення й узгодження державних стандартів вищої освіти з міжнародними та європейськими документами, сприяння міжнародній співпраці та обміну досвідом у сфері дистанційного навчання; інвестування коштів у навчання науково-педагогічного персоналу та їхній професійний розвиток, посилення ролі соціальних партнерів у сприянні професійній підготовці майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання, розроблення платформ з метою надання теоретичної й практичної підтримки викладачам у застосуванні засобів дистанційного навчання; вивчення, узагальнення й поширення відповідного досвіду зарубіжних країн.

На рівні закладу вищої освіти доцільно привести у відповідність до потреб суспільства, економіки, ринку праці та вимог роботодавців ОПП підготовки майбутніх учителів англійської мови з урахуванням дистанційних технологій; на основі системного підходу впроваджувати принципи дистанційної освіти в освітні стандарти, плани й навчальні програми – як одне з найважливіших завдань ЗВО, а не лише окремих факультетів, кафедр чи дисциплін; використовувати технологічну інфраструктуру й інструменти інших ЗВО та установ згідно з угодою про співпрацю; використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови за всіма формами навчання; створити структурні підрозділи для підтримки, регулювання й контролю дистанційного навчання. На рівні викладач – студент необхідно змінити планування освітнього процесу шляхом вибору відповідних методів і інструментів, зокрема цифрових, що полегшить досягнення освітніх цілей; спроектувати дистанційні заняття таким чином, щоб вони стимулювали активність студента на платформі.

Здійснене дослідження не вичерпує всієї повноти окресленої проблеми.

Подальшого наукового пошуку потребують питання підготовки майбутніх учителів англійської мови, готових і спроможних використовувати не лише засоби дистанційного навчання, але й нові інформаційно-комунікаційні технології в умовах багатоконтекстності та багатокompетентності сучасної педагогічної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Штепура, А. (2017). Історія розвитку дистанційного навчання в Польщі. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*, 1(13). 170–177.
2. Штепура, А. (2018). Форми і методи дистанційної освіти у системі вищої освіти Польщі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*, 151(1), 152–155.
3. Shtepura, A. (2018). The Impact of Digital Technology on Digital Natives' Learning: American Outlook. *Comparative Professional Pedagogy*, 8(2) 128–133.
4. Штепура, А. (2018). Програмне забезпечення дистанційного навчання англійської мови у закладах вищої освіти Республіки Польща. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 52, 446–450.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Штепура, А. (2016). Чи потрібні підручники «цифровим аборигенам»? *Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов: матер. V Міжнародної науково-практичної конференції, 22–23 червня 2016 р. (132–133)*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.
6. Штепура, А. (2017). Готовність студента до отримання освіти засобами дистанційного навчання. В Т. В. Андрущенко, І. М. Ковчина, С. В. Пасічніченко (Ред.) *Міжнародне студентство: вчора, сьогодні, завтра: Міжнародна науково-практична конференція, Київ, 24 квітня 2017 року (27-31)*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова.
7. Штепура, А. (2017). Дистанційне навчання та досвід його впровадження в Польщі. В С. М. Іваненко, О. В. Холоденко, К. М. Павицька, О. Г. Смольнікова (Укл.) *Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи: матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 30-31 жовтня (382–385)*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова.
8. Штепура, А. (2018). СА-концепція в європейському інформаційно-освітньому просторі. В М. Л. Ростока, І. М. Савченко, Т. С. Бондаренко (Ред.) *Розбудова єдиного інформаційного простору української освіти – вимоги часу: Всеукраїнський науково-практичний WEB-форум, Київ-Харків, 22-23 березня 2018 р. (98–100)*. Кропивницький: Вид-во Лютної академії Національного авіаційного університету.
9. Штепура, А. (2018). Автономія студента в глотодидактиці. *Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов: VI Міжнародна науково-практична конференція, 22-23 червня 2018 року (114–118)*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.

10. Штепура, А. (2018). Неперервний розвиток і саморозвиток вчителів англійської мови засобами дистанційного навчання. В Н. І. Білик (Ред.). *Регіональна освітня система підвищення кваліфікації як фактор розвитку професіоналізму педагогічних працівників: теорія, практика та виклики часу: Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція, 23.11.2018, (61–63)*. Полтава : ПОІППО.

11. Штепура, А. (2019). Розвиток професійної компетентності вчителів англійської мови засобами дистанційного навчання в Республіці Польща. В М. Л. Ростока (Упоряд.), Г. В. Ельникова, Г. Ю. Кравченко, Л. О. Лузан, М. Л. Ростока, З. В. Рябова (Ред.). *Адаптивні системи управління в освіті: IV Всеукраїнський науковий форум, Харків, 24–28 січня 2019 року (76–78)*. Харків: Мачулин : ФОП Озеро Г.В.

12. Штепура, А. (2019). Використання засобів дистанційного навчання у підготовці майбутніх учителів англійської мови. *Ad orbem per linguas. До світу через мови: Міжнародна науково-практична конференція, Київ, 20–22 березня 2019 року (412–414)*. Київ: Вид. центр КНЛУ.

13. Штепура, А. (2019). Методологічні підходи до сучасних систем дистанційної освіти. В М. Л. Ростока, Т. С. Бондаренко, О. В. Баніт, І. М. Савченко (Ред.). *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя: Перший Міжнародний науково-практичний WEB-форум, Київ–Харків, 26–28 березня 2019 р. (63–66)*. Кропивницький: Вид-во Льотної академії Національного авіаційного університету.

14. Штепура, А. (2019). Підготовка майбутніх учителів англійської мови в тандемах e-learning: досвід Польщі. *Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов: VII Міжнародна науково-практична конференція, Ніжин, 27–28 вересня 2019 р. (183–185)*. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М.

15. Штепура, А. (2019). Ефективність електронної форми навчання у процесі підготовки студентів закладів вищої освіти. В М. Л. Ростока (Упоряд.), О. Є. Стрижак, М. Л. Ростока, Г. К. Барвіцька, В. М. Косик (Ред.). *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: Перший Всеукраїнський відкритий науково-практичний форум, Київ, 10–13 жовтня 2019 р. (127–129)*. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України.

16. Штепура, А. (2020). The Conceptual Aspects of Distance. В А.І. Миколайчук (Ред.). *Learning. Integration of New Knowledge, Research and Innovation across Europe: I Міжнародна науково-практична конференція, Київ, 23–25 квітня 2020 р. (210–212)*. Київ: Державний університет телекомунікацій.

17. Штепура, А. (2020). Психологічні аспекти підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання. В Н. В. Павлик (Ред.). *Профорієнтація: стан і перспективи розвитку: X Всеукраїнські психолого-педагогічні читання, присвячені пам'яті доктора педагогічних наук, професора Федоришина Бориса Олексійовича, Київ, 18 травня 2020 р. (134–137)*. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

18. Штепура, А. (2020). Distance learning as a means of lifelong education and

self-education of future teachers of foreign languages. В В. П. Сергієнко, В. М. Слабка (Ред). *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: Міжнародна науково-практична конференція з Інтернет підтримкою, Київ, 29–30 травня 2020 р. (9–10)*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.

19. Штепура, А. (2020). Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти в Україні. *Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення: II Міжнародна науково-практична конференція, Київ, 15 жовтня 2020 р. (80–82)*. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики».

Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації

20. Штепура, А. (2018). Науково-технологічні засади використання Webquest як інноваційного методу навчання у ВНЗ. *Наукові записки Малої академії наук України, 11*, 75–83.

21. Штепура, А. (2020). Професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання. *Науково-методичні рекомендації*. Київ: ДСК-Центр.

АНОТАЦІЇ

Штепура А. П. Професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ, 2021.

У дисертації схарактеризовано стан розвитку дистанційної освіти в Республіці Польща. На основі аналізу психолого-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови з'ясовано необхідність адаптації дидактичного процесу до потреб сучасних студентів, представників нової генерації – покоління Z. Обґрунтовано організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання й схарактеризовано модель організаційно-педагогічного забезпечення цього процесу. Порівняно освітні професійні програми підготовки майбутніх учителів англійської мови в університетах Республіки Польща і в закладах вищої освіти України, виявлено спільні й відмінні характеристики змісту, структури, обсягу дистанційних видів та форм навчання. Розроблено науково-методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови у закладах вищої освіти України на трьох рівнях: державному, закладу вищої освіти, викладач – студент.

Ключові слова: учитель англійської мови, заклад вищої освіти, професійна підготовка майбутнього вчителя, засоби дистанційного навчання, віртуальне навчальне середовище, види, форми, методи дистанційного навчання.

Штепура А. П. Профессиональная подготовка будущих учителей английского языка средствами дистанционного обучения в университетах Республики Польша. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Институт педагогического образования и образования взрослых имени Ивана Зязюна НАПН Украины, Киев, 2021.

В диссертации охарактеризовано состояние развития дистанционного образования в Республике Польша. На основе анализа психолого-педагогических основ профессиональной подготовки будущих учителей английского языка выяснено необходимость адаптации образовательного процесса к потребностям современных студентов, представителей нового поколения Z. Теоретически обоснованы организационно-методические основы профессиональной подготовки будущих учителей английского языка средствами дистанционного обучения, охарактеризовано модель организационно-педагогического обеспечения этого процесса. Проведено сравнительную характеристику программ подготовки будущих учителей английского языка, выявлены общие и отличительные характеристики содержания, структуры, объема дистанционных видов и форм обучения. Разработаны научно-методические рекомендации по совершенствованию профессиональной подготовки будущих учителей английского языка в учреждениях высшего образования Украины на уровне государственном, учреждения высшего образования и преподаватель – студент.

Ключевые слова: учитель английского языка, учреждение высшего образования, профессиональная подготовка будущего учителя, средства дистанционного обучения, виртуальная учебная среда, виды, формы, методы дистанционного обучения.

Shtepura A. P. Professional training of future English teachers by means of distance learning in universities of the Republic of Poland. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on the specialty 13.00.04 – The theory and methods of professional education. Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (NAES of Ukraine), Kyiv, 2021.

The thesis comparatively and pedagogically investigates the issue of professional training of future English teachers by means of distance learning in the Republic of Poland and Ukraine.

It analyzes the problems of professional training of future English teachers, the role of the English language in the international educational space; organizational, pedagogical, methodological and didactic aspects of professional training of future English teachers by means of distance learning; psychological and pedagogical bases of readiness of students and teachers to use distance learning tools; the theory of the development of distance learning in higher educational institutions, reforming and improving the professional training of future English teachers in both traditional and distance learning.

The analysis of the psychological and pedagogical principles of professional training of future English teachers show the need to adapt the didactic process to the needs of modern students, representatives of the new generation – generation Z, who need different approaches to learning and taking into account a personality-oriented approach to the formation of the worldview of each participant, assessment of opportunities of modern students, a change in the relationship between a student and a teacher in the educational environment, the adaptation of this generation to multitasking, the formation of new competencies for future English teachers such as an organizer and moderator of educational activities, teacher's readiness to teach generation Z.

The conditions for professional training of future English language teachers by means of distance learning have been determined. A model of organizational and pedagogical support of professional training of future English language teachers by means of distance learning has been theoretically substantiated and developed. The key elements of which are a teacher, a student and a virtual learning environment in which they interact remotely in space and time, synchronously or asynchronously. Educational platforms, interactive services, software for solving professional and academic problems are also characterized.

The comparison of the characteristics of educational programs for training of future English teachers at the universities of the Republic of Poland and in higher educational institutions of Ukraine revealed the peculiarities of their contents and structure, as well as distance learning standards and forms of education. The generalization of revealed features has made it possible to elaborate scientific and methodological recommendations to improve the professional training of future English language teachers in higher educational institutions of Ukraine at the national level, at the level of a higher educational institution and at the teacher – student level.

Keywords: English teacher, institution of higher education, professional training of future teachers, means of distance learning, virtual learning environment, types, forms, methods of distance learning.